

نگرش و رفتار دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس در زمینه سرقت علمی

سعید فعلی^{۱*}، نگین بیگلری^۲ و غلامرضا پزشکی‌راد^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر سنجش نگرش و رفتار دانشجویان در زمینه سرقت علمی بود. روش پژوهش توصیفی-همبستگی و ابزار آن پرسشنامه‌ای ساختارمند حاوی سؤالهای بسته پاسخ بود که روایی آن با کسب دیدگاههای گروهی از متخصصان بررسی شد. ضریب پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بین ۰/۸۱ تا ۰/۸۹ به دست آمد. جامعه آماری مورد نظر شامل کلیه دانشجویان (کارشناسی ارشد و دکتری) دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس بود که حداقل دو نیمسال تحصیلی را گذرانده بودند ($N=559$) که از این میان، تعداد ۲۲۵ نفر با استفاده از جدول کرجسی و مورگان به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند ($n=225$). نتایج توصیفی تحقیق نشان داد که میزان نگرش و رفتار بیشتر دانشجویان در زمینه سرقت علمی به ترتیب در سطوح «نسبتاً نامساعد و متوسط» بود. همچنین، یافته‌های تحقیق نشان داد که بین رفتار دانشجویانی که در کارگاههای آموزشی مقاله‌نویسی شرکت کرده و آنهايي که شرکت نکرده‌اند، در خصوص سرقت علمی تفاوت معناداری وجود دارد.

کلید واژگان: نگرش، رفتار، سرقت علمی، اخلاق در علم، دانشجو، دانشگاه تربیت مدرس.

مقدمه

سرقت علمی^۴ یکی از آسیبهای جدی و شایع محیطهای علمی در عرصه‌های آموزش و پژوهش است. بررسیها نشان می‌دهد که این آفت علمی پدیده‌ای جدید نیست و همزمان با نوشتن کلمات آغاز شده

۱. عضو هیئت علمی گروه مدیریت کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مهاباد، مهاباد، ایران.

* مسئول مکاتبات: saeidfealy@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران: biglari.n@gmail.com

۳. دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران: pezeshki@modares.ac.ir

دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۶/۱۳ پذیرش مقاله: ۱۳۹۱/۱/۲۱

است، به طوری که برای اولین بار مارکوس والرئوس مارتیلیس^۵ (وفات در ۱۰۳ سال قبل از میلاد مسیح) آن را به عنوان سرقت ایده‌ها و اندیشه فکری بدون ذکر منبع آن تعریف کرده است، (Shirazi, Jafarey & Moazam, 2010). در دیکشنری آکسفورد (Compact Oxford English Dictionary, 2010) سرقت علمی برداشت اثر یا ایده دیگران و ارائه آن به نام خود تعریف شده است. در فرهنگ لغات وبستر سرقت علمی چهار معنا دارد (Mansouriyani, 2010): سرقت ایده یا اثر افراد و ارائه آن به نام خود، استفاده از اثر دیگران بدون استناد به آن، سرقت ادبی و ارائه ایده یا اثر موجود به عنوان اندیشه یا اثری جدید.

شعبانی (Sha'bani, 2007) معتقد است که سرقت علمی فقط استفاده بدون اجازه از ایده‌های دیگران یا رونویسی از متنی بدون ذکر منبع نیست، بلکه فراتر از آن رونویسی بدون تغییر متن، حتی با ذکر منبع در صورتی که در داخل گیومه نباشد، مصداق بارز سرقت علمی است. به زعم زاهدی (Zahedi, 2007) خیانت در رازداری (استفاده از اطلاعات و دست‌نوشته‌های ارسال شده به نشریات علمی برای داوری) نیز از مصداق سرقت علمی است. آشورت و همکاران (Ashworth, Bannister & Thorne, 1997) سرقت علمی را مترادف با «زدی فکری» و ویلهویت (Wilhoit, 1994) آن را مترادف با «عدم صداقت علمی» بیان می‌کنند. ویج و همکاران (Vij, Navin Kumar Soni & Makhdumi, 2009) مصداق سرقت علمی را به صورت زیر بیان می‌کنند:

- سرقت علمی کامل^۶: رونویسی قسمتی از یک یا چند منبع به طور کامل؛
  - کپی پیست^۷: این روش بیشتر در رونویسی منابع اینترنتی استفاده می‌شود؛
  - گزینش کلمات^۸: استفاده از بخشی از اثر دیگران با اندکی تغییر بدون استناددهی؛
  - سرقت از خود^۹: اگر اثری متعلق به صاحب آن باشد که قبلاً چاپ شده است و مجدداً به عنوان اثری جدید بدون ذکر این موضوع که قبلاً چاپ شده است مطرح شود، سرقت از خود روی داده است.
- آندرسون و استنک (Anderson & Steneck, 2011) معتقدند که سرقت علمی از خود، تقلب در ترجمه متون و سرقت علمی موارد چاپ نشده از جنبه‌های مهم سرقت علمی هستند. تقلب در ترجمه متون به زعم آنان عبارت از این است که زبان مقاله اصلی با زبان مقاله ترجمه‌ای متفاوت باشد. پایتی (Piety, 2002) نیز بیان می‌کند که سرقت علمی اشکال مختلفی دارد و موضوعی سلیقه‌ای است،

---

5. Marcus Valerius Martialis
 6. Complete Plagiarism
 7. Copy & Paste
 8. Word Switch
 9. Self-plagiarism

به‌طوری‌که آنچه از نظر فردی سرقت علمی تلقی می‌شود، ممکن است از سوی دیگری مفهوم سرقت علمی را ندهد.

امروزه، کم نیستند دانشجویانی که تکالیف رونویسی‌شده به استادان ارائه می‌دهند یا افرادی (دانشجویان یا استادان) که حاصل تلاشهای دیگران را به‌عنوان اثری (کتاب، مقاله، پایان‌نامه و غیره) جدید به نام خویش ارائه می‌دهند. متأسفانه، سرقت علمی نسبت به تقلب در امتحانات در میان دانشجویان کمتر جدی گرفته و به آن اهمیت کمی داده شده است (Elzubier & Rizk, 2003). پارک (Park, 2003) معتقد است که بسیاری از دانشجویان از مفهوم سرقت علمی و مصادیق آن آگاهی دقیقی ندارند؛ همچنین، وی معتقد است که دسترسی آسان به منابع اینترنتی باعث شیوع و گسترش سریع سرقت علمی در محیطهای علمی شده است. پارک (Park, 2004) مصادیق سرقت علمی دانشجویان را انجام دادن کار گروهی و ارائه آن به‌عنوان کار شخصی، رونویسی تکالیف ترم جاری از تکالیف انجام شده ترمهای گذشته دوستان و رونویسی کامل متن از منابع دیگر بدون ذکر منبع آن بیان می‌کند. محققان و پژوهشگران (Vij et al., 2009; Bricault, 1998; Ereta & Gokmenoglua, 2010; Songsriwittaya, Kongsuwan, Jitgarun, Kaewkuekool & Koul, n.d.; Bamford & Sergiou, 2005; Tanner, 2004; Mansouriyani, 2010) دلایل متعددی را برای سرقت علمی دانشجویان بیان می‌کنند که برخی از مهم‌ترین آنها نداشتن دانش و آگاهی در باره سرقت علمی، تأثیر دیگران، فشارهای بیرونی برای کسب موفقیت، محدودیت زمانی برای انجام دادن تکالیف درخواستی استادان، ارزیابی مقاله‌ها بر اساس کمیت نه کیفیت، همپوشانی تکالیف درخواستی استادان، نبود درک و فهم از تکالیف خواسته شده، مشکل بودن تکالیف درخواستی استادان، نداشتن مهارتهای کافی علمی و وجود نداشتن مجازات برای سرقت علمی هستند. بریکالت (Bricault, 1998) معتقد است که جهل و ناآگاهی مهم‌ترین عاملی است که باعث می‌شود تا دانشجویان دست به سرقت علمی بزنند. به‌طوری‌که مطالعه دانشگاه آلبرتا (Alberta University, 2001) نیز نشان داد که ۶۰ درصد از دانشجویان نمی‌توانستند متون دارای سرقت علمی را از متونی که در آن از تفسیر و منبع‌نویسی استفاده شده بود، تمایز دهند.

بررسی وضعیت سرقت علمی در بین دانشجویان نشان می‌دهد که میزان آن در اقصی نقاط جهان، در تمام مقاطع تحصیلی و در تمام دانشگاهها (چه دولتی و چه خصوصی)، در حال افزایش است (Park, 2003). به‌طوری‌که در تحقیقات مختلف میزان آن از ۵۴ درصد (Franklyn-Stokes & Newstead, 1995) تا ۹۱ درصد (Bilic-Zulle, Frkovic, Turk, Azman & Petrovecki, 2005) گزارش شده است. بررسی وضعیت سرقت علمی دانشجویان در کشور ایران نیز نشان می‌دهد که هیچ‌گونه اطلاعات و گزارشی در این زمینه وجود ندارد، اما پژوهشها و پیمایشهای مختلف حکایت از رواج و گسترش آن دارد (Nakha'e & Nikpoor, 2005; Moedfar, 2005). به‌طوری‌که نشریه نیچر در گزارش سال ۲۰۰۷ خویش در باره سرقت علمی به آن ادعان

داشته و اعلام کرده است که بسیاری از مقالات رونویسی شده در دنیا که توسط پایگاه اطلاعاتی شناسایی آثار کپی برداری شده منتشر شده است، به وبلاگها و گروههای فارسی زبان در کشور ایران تعلق داشته است (Zaker Salehi, 2010). از این رو، ذاکر صالحی (Zaker Salehi, 2010) معتقد است که وضعیت تقلب علمی در کشور، به طور عام و سرقت علمی به طور خاص، بسیار تکان دهنده است، به طوری که از مرحله آسیب خارج شده و به مرحله بحران رسیده است.

بررسی پیشینه تحقیق نشان می دهد که مطالعات میدانی کمی در کشور در خصوص سرقت علمی دانشجویان انجام شده است. معدود مطالعاتی هم که انجام شده اند در باره بررسی اصول اخلاقی و تقلب در نگارش مقاله های علمی بوده اند که از جمله این مطالعات می توان به تحقیقات شعبانی (Sha'bani, 2007)، زاهدی (Zahedi, 2007)، ذاکر صالحی (Zaker Salehi, 2010)، نخعی و نیکپور (Nakha'e & Nikpoor, 2005) و معیدفر (Moeedfar, 2005) اشاره کرد. شعبانی (Sha'bani, 2007) و زاهدی (Zahedi, 2007) در تحقیق خویش این بی اخلاقیها را نویسندگان شبیح^{۱۰}، نویسندگان مهمان یا افتخاری^{۱۱}، ارسال همزمان یک مقاله به چند مجله، اشاره نکردن به نام افرادی که در پژوهش سهیم هستند، مزاحمت، ارائه نادرست، جعل، تحریف، حذف واقعیت و سرقت علمی بیان می کنند و معتقدند که فرهنگ سازی و اطلاع رسانی به تمام ذینفعان در این خصوص، بازنگری در آیین نامه های ارتقای اعضای هیئت علمی که بر کمیت تأکید دارند تا کیفیت و تأسیس سازمانی مستقل برای تدوین قوانینی در این زمینه در پیشگیری از اقدامات سوء علمی و رعایت اخلاق در نگارش مقالات علمی مؤثر است. همچنین، ذاکر صالحی (Zaker Salehi, 2010) در کتاب خویش با عنوان تقلب علمی سرقت علمی را مصداق بارز تقلب علمی بیان و در خصوص جنبه های اجتماعی و حقوقی آن بررسی کرده است. نتایج تحقیق معیدفر (Moeedfar, 2005) نیز در باره نگرش دانشجویان دانشگاه تهران به سرقت علمی مؤید این نکته است که حدود نیمی از پاسخگویان، بین یک تا ۱۰ بار از فعالیتهای پژوهشی دیگران بدون ذکر منبع رونویسی کرده اند و همین تعداد از پاسخگویان معتقد بودند که این عمل در محیطهای علمی در حد «زیاد و بسیار زیاد» رایج است. این وضعیت در حالی است که حدود ۷۰ درصد آنها به این امر اشراف داشتند که این عمل نادرست است. نخعی و نیکپور (Nakha'e & Nikpoor, 2005) هفت نوع از موارد اصلی سوء رفتار پژوهشی را با استفاده از نظرهای دانشجویان سال آخر پزشکی بررسی کردند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که ۳۳ درصد، ۳۸ درصد و ۵۷ درصد دانشجویان به ترتیب به رونویسی عنوان و محتویات پایان نامه از کاری که قبلاً انجام شده است، خرید پایان نامه از برخی از گروهها و رونویسی برخی مطالب پایان نامه از سایر

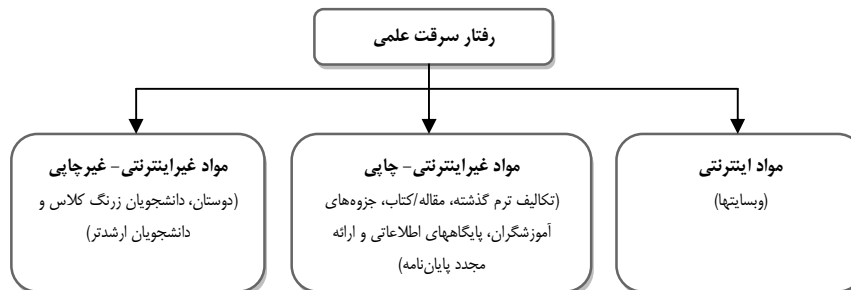
۱۰. این نویسنده ممکن است کارمند شرکتی باشد که حامی مالی تحقیق است یا اینکه از طرف مجریان پژوهش توصیه شده باشد.
 ۱۱. نویسنده مهمان صاحب نظری است که در زمره محققان طرح نباشد و صرفاً برای افزایش شانس چاپ مقاله به اسامی نویسندگان اضافه شده باشد.

منابع معتقد بودند. همچنین، آنها تفاوت معناداری را بین نگرش دانشجویان زن و مرد نسبت به سوء رفتارهای پژوهشی پیدا نکردند.

از طرفی، بررسی پیشینه تحقیق در حوزه بین‌المللی نشان می‌دهد که مطالعات گسترده‌ای در خصوص سنجش نگرش دانشجویان به سرقت علمی انجام شده که مطالعه پاپاواک و همکاران (Pupovac, Bilic-Zulle, Mavrincac & Petroveckii, 2010) از جمله این تحقیقات است. آنها در تحقیق خویش به بررسی دو بُعد نگرش (مثبت و منفی) پرداختند و نشان دادند که نگرش مثبت دانشجویان سال اول علوم پزشکی دانشگاه زاگرب (کرواسی) به سرقت علمی در سطح متوسط است که نشان می‌دهد درصد زیادی از دانشجویان به قانون کپی رایب عمل می‌کنند. از طرف دیگر، نتایج تحقیق آنها نشان می‌دهد که نگرش منفی دانشجویان به سرقت علمی در سطح متوسط تا زیاد است. این سطح نگرش نشان می‌دهد که به‌زعم دانشجویان، سرقت علمی بی‌ضرر (۵۹ درصد)، کم‌اهمیت (۶۳ درصد) و تحت شرایطی قابل استفاده و لازم هم است (۳۵ درصد). سانگ‌ریویتایا و همکاران (Songsriwittaya et al., n.d.) در تحقیق خویش نشان دادند که بیشترین میزان سرقت علمی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده‌های فنون و آموزش صنعتی، مهندسی، آموزش، علوم، مدیریت و هنرهای آزاد دانشگاه بانکوک (تایلند) به‌ترتیب رونویسی از جوابهای درست سایرین، وبسایتها، منابع اطلاعاتی کتابخانه‌ها، جزوه‌های آموزشگران، متون کتابها، دانشجویان زرنگ کلاس، دوستان نزدیک و پرداخت پول برای نگارش تکالیف و مقالات است. همچنین، میزان سرقت علمی دانشجویان دانشکده هنرهای آزاد نیز بیشتر از دانشجویان سایر دانشکده‌ها بود. ارتا و گاکمنوگلا (Ereta & Gokmenoglua, 2010) نیز در تحقیقی مشابه در باره دانش و نگرش دستیاران تحقیق دانشکده آموزش دانشگاه فنی خاور میانه (آنکارا- ترکیه) در خصوص سرقت علمی بررسی کردند. نتایج تحقیق آنها حاکی از آن است که بیشتر پاسخگویان به این موضوعات که منبع‌نویسی در فعالیتهای کاری لازم است، باید از سرقت علمی اجتناب کنیم و سرقت علمی وجود دارد، اذعان دارند. همچنین، میزان دانش آنها در باره سرقت علمی بین سطوح متوسط تا عالی بود. نتایج تحلیلی تحقیق آنها نشان می‌دهد تفاوت معناداری بین جنسیت، گروههای آموزشی و سطح تحصیلات (کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی) پاسخگویان در خصوص دانش آنها در باره سرقت علمی وجود ندارد. گاراراجان و رابرت (Gururajan & Roberts, n.d.) در تحقیقی در خصوص نگرش دانشجویان دانشگاههای استرالیا به سرقت علمی بررسی کردند. نتایج تحقیق آنها حاکی از این بود که دانشجویان به‌دلیل اینکه سایر دانشجویان دست به سرقت علمی می‌زنند وسوسه می‌شوند و این کار را انجام می‌دهند. از طرفی، آنها معتقد بودند که مجازات سرقت علمی باید سبک باشد. نتایج تحلیلی تحقیق آنها نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین دانشجویان بومی و بین‌المللی در خصوص سرقت علمی وجود دارد. رایان و همکاران (Ryan, Bonanno, Krass, Scouller & Smith, 2009) با بررسی دیدگاه دانشجویان سال اول داروسازی استرالیا نشان دادند که بیشتر آنها در باره وجود داشتن سیاستهایی برای مقابله با سرقت علمی

آگاهی دارند، اما نسبت کمتری از آنها می‌دانستند که این سیاستها چه موضوعاتی را در بر می‌گیرد. فائیزاه (Fa'iezah, n.d.) در تحقیقی در باره تفاوت‌های جنسیتی بین نگرش دانشجویان اندونزیایی مشغول به تحصیل در استرالیا بررسی کرد. نتایج تحقیق وی نشان داد که تفاوت معناداری بین نگرش دانشجویان دختر و پسر در خصوص سرقت علمی وجود دارد، به طوری که این وضعیت در پسران بیشتر از دختران گزارش شده است. نتایج تحقیق دنیس (Dennis, 2004) نیز نشان داد که دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم رایانه دانشگاه ناتینگهام درک و فهم روشنی از تعریف سرقت علمی و مفاهیم دربرگیرنده آن ندارند. البته، بیش از ۹۰ درصد آنها می‌دانستند که نقل قول مستقیم بدون استناددهی مترادف با سرقت علمی است. تحقیق فرانکلین - استوک و نیوزتد (Franklyn-Stokes & Newstead, 1995) نیز نشان داد که ۷۲ درصد از دانشجویان انگلیسی اجازه می‌دهند تا سایر دانشجویان از تکالیف آنها رونویسی کنند، ۶۶ درصد آنها از کارهای انجام شده دیگران بدون سپاسگزاری استفاده می‌کنند و ۵۴ درصد آنها دست به سرقت علمی می‌زنند. زابو و آندروود (Szabo & Underwood, 2004) با بررسی نگرش دانشجویان آموزش عالی در خصوص سرقت ادبی اینترنتی نشان دادند که بیش از ۳۰ درصد از پاسخگویان به طور مستقیم از منابع اینترنتی در تکالیف درسی خود بدون ذکر منبع رونویسی می‌کنند. کال و همکاران (Koul, Clariana, Jitgarun & Songsriwittaya, 2009) با بررسی رفتارهای دانشجویان در زمینه سرقت علمی نشان دادند که بیشترین رفتار آنها در زمینه‌های رونویسی از دوستان، دانشجویان ارشدتر، دانشجویان زرتگرتر، اعضای گروه، پرداخت پول برای نگارش تکالیف و مقالات، سایر دانشجویان، متون کتابها، جزوه‌های آموزشگران، وبسایتها و منابع کتابخانه‌ای است.

با استفاده از پژوهشهای یادشده، می‌توان گفت که رفتار سرقت علمی متأثر از رونویسی کامل یا جزئی از دو عامل مواد اینترنتی و غیراینترنتی است که مواد غیراینترنتی نیز خود در برگیرنده مواد چاپی (تکالیف ترم گذشته، مقاله/کتاب، جزوه‌های آموزشگران، پایگاههای اطلاعاتی و ارائه مجدد پایان‌نامه‌ای که قبلاً انجام شده است) و غیرچاپی (دوستان، دانشجویان زرتگر و دانشجوین ارشدتر) است که در شکل ۱ نشان داده شده‌اند.

شکل ۱- چارچوب نظری تحقیق

سؤالیهای پژوهش

۱. پاسخگویان از چه ویژگیهای فردی و آموزشی برخوردارند؟
۲. نگرش پاسخگویان به سرقت علمی در چه سطحی است؟
۳. میزان سرقت علمی پاسخگویان در چه سطحی است؟
۴. آیا ویژگیهای فردی و آموزش پاسخگویان بر نگرش آنها به سرقت علمی تأثیر دارد؟
۵. آیا بین سن پاسخگویان با نگرش و رفتار آنها در زمینه سرقت علمی همبستگی وجود دارد؟

روش پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی- همبستگی است که به روش پیمایشی همراه با پرسشنامه انجام شده است. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس است که حداقل دو نیمسال تحصیلی را گذرانده‌اند (N=۵۵۹). در این تحقیق با در نظر گرفتن مقاطع تحصیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) به عنوان طبقات جامعه آماری از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شده است. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (Krejcie & Morgan, 1970) از جامعه آماری دانشجویان ۲۲۵ نفر تعیین شد و سپس، نسبت به بزرگی هر طبقه این نمونه بین آنها تقسیم و اطلاعات لازم جمع‌آوری شد (n=۲۲۵).

برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نظر پرسشنامه‌ای بر اساس مرور ادبیات پژوهش (Songsriwittaya et al., n.d.; McGregora & Williamson, 2005; Gururajan & Roberts, n.d.; Ryan et al., 2009; Baker, Berry & Thornton, 2008; Fa'iezah, n.d.; Ereta & Gokmenoglu, 2010; Pupovac et al., 2010) و نظرخواهی از صاحب‌نظران این حوزه در سه بخش تهیه شد. بخش اول پرسشنامه برای سنجش نگرش دانشجویان در باره سرقت علمی طراحی شده بود که شامل ۱۹ گویه در قالب طیف لیکرت پنج قسمتی (کاملاً مخالفم=۱، مخالفم=۲، بی‌نظم=۳، موافقم=۴، کاملاً موافقم=۵) بود و در بخش دوم در خصوص رفتار دانشجویان در زمینه سرقت علمی بررسی شد که در بر گیرنده ۱۲ گویه در قالب طیف لیکرت پنج قسمتی (هرگز=۱، به ندرت=۲، گهگاهی=۳، اغلب=۴، همیشه=۵) بود و بخش سوم برای بررسی ویژگیهای فردی و آموزشی دانشجویان تهیه شده بود. به منظور تعیین روایی^{۱۲} پرسشنامه از نظرهای استادان علوم ترویج و آموزش کشاورزی استفاده شد که پس از اعمال اصلاحات مدنظر آنها، پرسشنامه نهایی تدوین شد. برای تعیین اعتبار^{۱۳} پرسشنامه مذکور نیز تعداد ۳۰ نسخه از پرسشنامه توسط دانشجویان جامعه آماری خارج از حجم نمونه تکمیل شد که از طریق محاسبه ضرایب

12. Validity

13. Reliability

آلفای کرونباخ، ضرایب پایایی پرسشنامه برای بخش اول (نگرش) ۰/۸۱ و برای بخش دوم (رفتار) ۰/۸۹ به دست آمد.

برای بررسی فرضیه‌های پژوهش مبنی بر وجود داشتن رابطه بین ویژگیهای فردی و آموزشی دانشجویان با نگرش و رفتار آنها در زمینه سرقت علمی متناسب با مقیاس متغیرهای تحقیق از روشهای آماری پارامتری (آزمون تی استیودنت، تجزیه و تحلیل واریانس یک طرفه و ضریب همبستگی پیرسون) استفاده شده است. پیش از انجام دادن تحلیلهای آماری پارامتری، نرمال بودن داده‌ها با استفاده از مقدار کشیدگی (Morgan, Griego & Gloeckner, 2001) و آزمون خطی بودن بررسی و تأیید شدند.

یافته‌ها

سؤال ۱. پاسخگویان از چه ویژگیهای فردی و آموزشی برخوردارند؟

مردان (۱۱۵ نفر یا ۵۱/۱۰ درصد) بیشترین دانشجویان پاسخگوی این تحقیق بودند. میانگین سن دانشجویان ۲۶ سال (۲۵/۶۲) با انحراف معیار ۲ سال (۲/۲۰) بود که بیشتر (۱۳۸ نفر ۶۱/۳۰ درصد) آنها در گروه سنی ۲۲-۲۵ سال قرار داشتند. بیشترین پاسخگویان دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد (۱۴۲ نفر یا ۶۳/۱۰ درصد) و در ترم پنجم تحصیلی (۱۰۶ نفر یا ۴۷/۱۰ درصد) مشغول به تحصیل بودند. بیشتر دانشجویان (۱۹۴ نفر یا ۸۶/۲۳ درصد) در پاسخ به این سؤال که آیا در کارگاههایی با محتوای مقاله نویسی شرکت کرده‌اید؟ گزینه خیر را بیان کردند.

جدول ۱- ویژگیهای فردی و آموزشی دانشجویان (n=۲۲۵)

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۱۵	۵۱/۱۰
	زن	۱۱۰	۴۸/۹۰
مقطع تحصیلی	کارشناسی ارشد	۱۴۲	۶۳/۱۰
	دکتری	۸۳	۳۶/۹۰
ترم تحصیلی	ترم ۳	۸۲	۳۹/۵۵
	ترم ۵	۱۰۶	۴۷/۱۰
	ترم ۷	۳۷	۱۳/۳۵
شرکت در کارگاه مقاله‌نویسی	بلی	۳۱	۱۳/۷۷
	خیر	۱۹۴	۸۶/۲۳
سن*	۲۲-۲۵	۱۳۸	۶۱/۳۰
	۲۶-۲۹	۷۰	۳۱/۱۰
	۳۰-۳۳	۱۷	۷/۶۰

* میانگین = ۲۵/۶۲، انحراف معیار = ۲/۲۰، کمیته = ۲۲ و بیشینه = ۳۲

سؤال ۲. نگرش پاسخگویان به سرقت علمی در چه سطحی است؟

برای سنجش میزان نگرش دانشجویان به سرقت علمی از ۱۹ گویه با طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم=۱، مخالفم=۲، بی‌نظم=۳، موافقم=۴، کاملاً موافقم=۵) استفاده شده است. بر این اساس، میزان نگرش دانشجویان بر مبنای دامنه امتیاز و دسته‌بندی نمرات آنان به چهار سطح با فواصل برابر تقسیم شد. در جدول ۲ به ترتیب میانگین، انحراف معیار، ضریب پراکندگی و اولویت‌بندی گویه‌های نگرش دانشجویان به سرقت علمی با استفاده از ضریب پراکندگی و در جدول ۳ توزیع فراوانی دانشجویان بر حسب طبقه‌بندی مورد نظر نشان داده شده است. یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد که گویه‌های «برخی از دانشجویان به دلیل تسلط نداشتن به منبع‌نویسی ناخواسته دست به سرقت علمی می‌زنند» در کشور ما قوانینی برای مقابله با سرقت علمی وجود ندارد. سرقت علمی دانشجویان از عمل‌آوردانی که فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان را به نام خود ارائه می‌دهند، شرافتمندانه‌تر است. سرقت علمی پدیده‌ای شایع در محیط‌های علمی ایران است. اسامی افرادی که دست به سرقت علمی می‌زنند، باید در مجامع علمی فاش شود. سرقت علمی از سرقت کالا بدتر است. سرقت علمی به بدی تقلب کردن در امتحان است. سرقت علمی در استادان رایج‌تر از سرقت علمی در دانشجویان است. مقاله‌ای که در اثر سرقت علمی به نگارش درآمده است، برای علم مفید نیست. آنهایی که می‌گویند هرگز دست به سرقت علمی نزده‌اند، دروغ می‌گویند. سرقت علمی متعلق به جامعه علمی نیست.

جدول ۲- رتبه‌بندی نگرش دانشجویان به سرقت علمی (n=۲۲۵)

رتبه	ضریب تغییرات (%)	انحراف معیار	میانگین*	گویه‌ها
۱	۲۲/۴۳	۰/۸۳	۳/۷۰	برخی از دانشجویان به دلیل تسلط نداشتن به منبع‌نویسی ناخواسته دست به سرقت علمی می‌زنند.
۲	۲۴/۸۶	۰/۹۴	۳/۷۸	در کشور ما قوانینی برای مقابله با سرقت علمی وجود ندارد.
۳	۲۵/۲۸	۰/۸۹	۳/۵۲	سرقت علمی دانشجویان از عمل‌آوردانی که فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان را به نام خود ارائه می‌دهند، شرافتمندانه‌تر است.
۴	۲۵/۷۵	۱/۰۲	۳/۹۶	سرقت علمی پدیده‌ای شایع در محیط‌های علمی ایران است.
۵	۲۶/۶۶	۰/۹۶	۳/۶۰	اسامی افرادی که دست به سرقت علمی می‌زنند، باید در مجامع علمی فاش شود.
۶	۳۰/۵۴	۱/۰۶	۳/۴۷	سرقت علمی از سرقت کالا بدتر است.
۷	۳۱/۵۶	۱/۱۳	۳/۵۸	سرقت علمی به بدی تقلب کردن در امتحان است.
۸	۳۲/۳۴	۱/۲۰	۳/۷۱	سرقت علمی در استادان رایج‌تر از سرقت علمی در دانشجویان است.
۹	۳۴/۳۹	۱/۱۹	۳/۴۶	مقاله‌ای که در اثر سرقت علمی به نگارش درآمده است، برای علم مفید نیست.
۱۰	۳۵/۲۷	۱/۰۳	۲/۹۲	آنهایی که می‌گویند هرگز دست به سرقت علمی نزده‌اند، دروغ می‌گویند.
۱۱	۳۶/۰۹	۱/۲۲	۳/۳۸	سرقت علمی متعلق به جامعه علمی نیست.

ادامه جدول ۲

رتبه	ضریب تغییرات (%)	انحراف معیار	میانگین*	گویه‌ها
۱۲	۴۳/۱۰	۱	۲/۳۲	چون همه این کار را انجام می‌دهند، برخی مواقع وسوسه می‌شوم دست به سرقت علمی بزنم.
۱۳	۴۵/۳۸	۱/۲۳	۲/۷۱	چون توانایی کافی در نگارش مقالات انگلیسی ندارم، مجبور می‌شوم که قسمتی از آن را از سایر مقالات انگلیسی رونویسی کنم.
۱۴	۴۶/۹۲	۰/۸۴	۱/۷۹	سرقت علمی چون ضرری ندارد، سزاوار مجازات نیست.
۱۵	۴۷/۰۳	۱/۱۱	۲/۳۶	برخی مواقع سرقت علمی نه تنها بد نیست، بلکه لازم هم است.
۱۶	۴۷/۵۰	۰/۹۵	۲	در عصری که سرشار از بحرانهای اخلاقی است، لازم نیست که در باره موضوعاتی مانند سرقت علمی بحث شود.
۱۷	۵۱/۱۹	۱/۰۷	۲/۰۹	رسیدن زمان تحویل فعالیتهای کلاسی باعث می‌شود من دست به سرقت علمی بزنم.
۱۸	۵۳/۰۹	۱/۲۰	۲/۲۶	در کشور ما سرقت علمی زیاد هم بد نیست.
۱۹	۵۹/۵۰	۱/۱۹	۲	زمانی که نمی‌دانم چه بنویسم، قسمتی از مقالات خارجی را ترجمه و به نام خودم ارائه می‌کنم.

* کاملاً مخالفم=۱، مخالفم=۲، بی‌نظم=۳، موافقم=۴، کاملاً موافقم=۵

یافته‌های جدول ۳ نشان می‌دهد که نگرش بیشتر دانشجویان به سرقت علمی در سطح نسبتاً نامساعد (۱۹۶ نفر یا ۸۷/۱۰٪) است. این وضعیت در حالی است که فقط ۲۷ نفر (۱۲٪) دارای نگرش نسبتاً مساعدی به سرقت علمی هستند.

جدول ۳- طبقه‌بندی نگرش دانشجویان به سرقت علمی (n=۲۲۵)

درصد	فراوانی	سطح	دسته‌بندی داده‌ها
۰	۰	مساعد	۱-۲۴
۱۲	۲۷	نسبتاً مساعد	۲۵-۴۸
۸۷/۱۰	۱۹۶	نسبتاً نامساعد	۴۹-۷۲
۰/۹۰	۲	نامساعد	۷۳-۹۵

سؤال ۳. میزان سرقت علمی پاسخگویان در چه سطحی است؟

برای سنجش میزان سرقت علمی دانشجویان از ۱۲ گویه با طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (هرگز=۱، به‌ندرت=۲، گهگاهی=۳، اغلب=۴، همیشه=۵) استفاده شده است. بر این اساس، میزان سرقت علمی دانشجویان بر مبنای دامنه امتیاز و دسته‌بندی نمرات آنان به سه سطح با فواصل برابر تقسیم شد. در جدول ۴ به ترتیب میانگین، انحراف معیار، ضریب پراکندگی و اولویت‌بندی رفتار دانشجویان در زمینه سرقت علمی با استفاده از ضریب پراکندگی و در جدول ۵ توزیع فراوانی دانشجویان بر حسب طبقه‌بندی

مورد نظر نشان داده شده است. یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد که گویه‌های «رونویسی تکالیف ترم جاری از تکالیف انجام شده ترمهای گذشته، رونویسی متنی از وبسایتها در تکالیف/ مقالات بدون ذکر آن در قسمت منابع و نیز رونویسی متنی از مقاله/ کتاب بدون تغییر با ذکر منبع (متن مذکور را داخل گیومه نمی‌نویسم)» در اولویتهای اول تا سوم ابعاد رفتاری دانشجویان قرار دارند.

جدول ۴- رتبه‌بندی میزان سرقت علمی دانشجویان (n=۲۲۵)

رتبه	ضریب تغییرات (%)	انحراف معیار	میانگین*	گویه‌ها
۱	۴۶/۶۰	۱/۰۲	۲/۲۱	رونویسی تکالیف ترم جاری از تکالیف انجام شده ترمهای گذشته
۲	۴۶/۸۳	۱/۱۱	۲/۳۷	رونویسی متنی از وبسایتها در تکالیف/ مقالات بدون ذکر آن در قسمت منابع
۳	۴۸/۰۵	۱/۱۱	۲/۳۱	رونویسی متنی از مقاله/ کتاب بدون تغییر با ذکر منبع (متن مذکور را داخل گیومه نمی‌نویسم)
۴	۴۸/۲۳	۱/۲۳	۲/۵۵	رونویسی تکالیف از دوستان نزدیک
۵	۴۸/۷۱	-۰/۹۵	۱/۹۵	رونویسی از جزوات استادان در تکالیف/ مقالات بدون ذکر آن در قسمت منابع
۶	۵۰/۸۴	-۰/۹۰	۱/۷۷	رونویسی تمام محتویات وبسایتها در تکالیف/ مقالات بدون ذکر آن در قسمت منابع
۷	۵۱/۱۵	۱/۱۱	۲/۱۷	رونویسی تکالیف از دانشجویان زرنگ کلاس
۸	۵۱/۷۷	۱/۰۲	۱/۹۷	رونویسی متنی از پایگاههای اطلاعاتی کتابخانه در تکالیف/ مقالات بدون ذکر آن در قسمت منابع
۹	۵۳/۸۴	-۰/۹۸	۱/۸۲	رونویسی تمام محتویات پایگاههای اطلاعاتی کتابخانه در تکالیف/ مقالات بدون ذکر آن در قسمت منابع
۱۰	۵۴/۳۲	۱/۱۲	۲/۰۸	رونویسی از متون کتابها در تکالیف/ مقالات بدون ذکر آن در قسمت منابع
۱۱	۵۶/۶۲	-۰/۹۴	۱/۶۶	انجام دادن مصاحبه با دیگران و ارائه نظریات و ایده‌های آنها به نام خود
۱۲	۶۶/۶۶	-۰/۹۸	۱/۴۷	آگاهی از پایان‌نامه‌ای انجام شده یا در حال انجام در سایر دانشگاهها و ارائه آن به‌عنوان پایان‌نامه‌ای جدید

* هرگز=۱، به ندرت=۲، گهگاهی=۳، اغلب=۴، همیشه=۵

یافته‌های جدول ۵ نشان می‌دهد که سرقت علمی بیشتر دانشجویان در سطح متوسط (۱۰۹ نفر یا ۴۸/۴۰٪) قرار دارد. این وضعیت در حالی است که فقط ۹۳ نفر (۴۱/۳۰٪) دارای سرقت علمی در حد کم و ۲۳ نفر (۱۰/۲۰٪) در حد زیاد هستند.

جدول ۵- طبقه‌بندی میزان سرقت علمی دانشجویان (n=۲۲۵)

درصد	فراوانی	سطح	دسته‌بندی داده‌ها
۴۱/۳۰	۹۳	کم	۱-۲۰
۴۸/۴۰	۱۰۹	متوسط	۲۱-۴۰
۱۰/۲۰	۲۳	زیاد	۴۱-۶۰

سؤال ۴. آیا ویژگیهای فردی و آموزش پاسخگویان بر نگرش آنها به سرقت علمی تأثیر دارد؟

نتایج به‌دست آمده از آزمون t و تجزیه و تحلیل واریانس یک‌طرفه نشان می‌دهد که بین دانشجویان مرد و زن ($P > 0.05$ و $t = -1.058$)، مقاطع کارشناسی‌ارشد و دکتری ($P > 0.05$ و $t = 0.988$)، شرکت در کارگاههای آموزشی مقاله‌نویسی ($P > 0.05$ و $t = -1.759$) و ترم تحصیلی دانشجویان ($P > 0.05$) و ($F = 2.561$) در ارتباط با نگرش آنها به سرقت علمی تفاوت معنادار وجود ندارد. بنابراین، می‌توان با اطمینان ۹۵ درصد بیان کرد که بین متغیرهای مذکور و نگرش دانشجویان به سرقت علمی هیچ‌گونه رابطه معناداری وجود ندارد (جدول ۶).

جدول ۶- تأثیر ویژگیهای فردی و آموزشی دانشجویان بر نگرش آنها به سرقت علمی (n=۲۲۵)

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	آزمون t	سطح معناداری
جنسیت	مرد	۱۱۵	۵۶/۱۴	۷/۹۰	-۱/۰۵۸	۰/۲۹۱
	زن	۱۱۰	۵۷/۲۶	۷/۹۰		
مقطع تحصیلی	کارشناسی ارشد	۱۴۲	۵۷/۰۹	۷/۹۹	۰/۹۸۸	۰/۳۲۴
	دکتری	۸۳	۵۶/۰۱	۷/۷۵		
شرکت در کارگاه مقاله‌نویسی	بلی	۳۱	۵۴/۷۱	۶/۰۷	-۱/۷۵۹	۰/۰۸۶
	خیر	۱۹۴	۵۶/۹۷	۸/۱۰		
ترم تحصیلی	ترم ۳	۸۲	۵۷/۰۶	۶/۹۴	F=۲/۵۶۱	۰/۱۳۹
	ترم ۵	۱۰۶	۵۶/۵۰	۸/۵۸		
	ترم ۷	۳۷	۵۶	۸/۶۰		

از طرفی، نتایج به‌دست آمده از آزمون t و تجزیه و تحلیل واریانس یک‌طرفه نشان می‌دهد که بین دانشجویان مرد و زن ($P > 0.05$ و $t = -0.956$)، مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری ($P > 0.05$ و $t = 1.170$) و ترم تحصیلی دانشجویان ($P > 0.05$ و $F = 1.167$) در ارتباط با میزان سرقت علمی تفاوت معناداری وجود ندارد. بنابراین، می‌توان با اطمینان ۹۵ درصد بیان کرد که بین متغیرهای مذکور و میزان سرقت علمی دانشجویان هیچ‌گونه رابطه معناداری وجود ندارد (جدول ۷). همچنین، نتایج به‌دست آمده از آزمون t نشان می‌دهد که بین کسانی که در کارگاههای آموزشی مقاله‌نویسی شرکت

کرده‌اند و آنهایی که در این کارگاهها شرکت نکرده‌اند ($P \leq 0.05$ و $t = 2/357$)، در خصوص میزان سرقت علمی تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۷- تأثیر ویژگیهای فردی و آموزش دانشجویان بر میزان سرقت علمی آنها ($n=225$)

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	آزمون t	سطح معناداری
جنسیت	مرد	۱۱۵	۲۳/۸۳	۷/۸۹	-۰/۹۵۶	۰/۳۴۲
	زن	۱۱۰	۲۴/۹۷	۹/۸۷		
مقطع تحصیلی	کارشناسی ارشد	۱۴۲	۲۴/۹۲	۹/۵۹	۱/۱۷۰	۰/۲۱۵
	دکتری	۸۳	۲۳/۴۸	۷/۵۸		
شرکت در کارگاه مقاله‌نویسی	بلی	۳۱	۲۳/۸۶	۸/۴۸	۲/۳۵۷*	۰/۰۱۹
	خیر	۱۹۴	۲۸/۰۷	۱۱/۰۳		
ترم تحصیلی	ترم ۳	۸۲	۲۵/۰۲	۹/۳۵	۱/۱۶۷ F=	۰/۳۲۶
	ترم ۵	۱۰۶	۲۳/۶۲	۸/۵۴		
	ترم ۷	۳۷	۲۸	۵/۷۷		

* $P \leq 0.05$

سؤال ۵. آیا بین سن پاسخگویان با نگرش و رفتار آنها در زمینه سرقت علمی همبستگی وجود دارد؟

بررسی ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که رابطه میان سن دانشجویان با نگرش آنها به سرقت علمی ($P > 0.05$ و $r = -0.053$) و سن دانشجویان با رفتار آنها در زمینه سرقت علمی ($P > 0.05$ و $r = -0.12$) معنادار نیست. بنابراین، می‌توان با اطمینان ۹۵ درصد گفت که بین متغیر مذکور و میزان نگرش و رفتار آنها در زمینه سرقت علمی و هیچ‌گونه رابطه معناداری وجود ندارد (جدول ۸). شایان ذکر است که برای توصیف میزان همبستگی از الگوی هینکل و همکاران (Hinkle, Wiersma & Jurs, 1988) استفاده شده است. این الگو بدین شرح است: ۰ تا ۰/۳۰ = جزئی، ۰/۳۰ تا ۰/۵۰ = پایین، ۰/۵۰ تا ۰/۷۰ = متوسط، ۰/۷۰ تا ۰/۹۰ = زیاد و ۰/۹۰ تا ۱ = خیلی زیاد.

جدول ۸- همبستگی سن دانشجویان با نگرش و رفتار آنها در زمینه سرقت علمی ($n=225$)

توصیف همبستگی	ضریب همبستگی و سطح معناداری		متغیرها
	p	r	
نگرش در زمینه سرقت علمی	۰/۴۲۷	-۰/۰۵۳	جزئی
رفتار در زمینه سرقت علمی	۰/۸۵۴	-۰/۰۱۲	جزئی

بحث و نتیجه‌گیری

سرقت علمی پدیده‌ای شایع نه تنها در کشور ایران، بلکه در جهان است. این وضعیت در مقاطع تحصیلات تکمیلی به دلیل اهمیت عرصه پژوهش (چاپ مقاله‌ها، کتابها و غیره) بحرانی‌تر است. از این‌رو، این پژوهش با هدف کلی بررسی نگرش و رفتار دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس در زمینه سرقت علمی طراحی و اجرا شد. نتایج این پژوهش بیانگر آن است که نگرش بیشتر دانشجویان به سرقت علمی در سطح نسبتاً نامساعد است. این یافته همسو با یافته‌های تحقیقات پاپواک و همکاران (Pupovac et al., 2010)، اِرتا و گاکمنوگلا (Ereta & Gokmenoglua, 2010) و معیدفر (Moeedfar, 2005) نشان می‌دهد دانشجویان معتقدند که سرقت علمی کاری نادرست است و خود را از این امر مبری نشان دادند. به طوری که بررسی ابعاد نگرشی آنان نیز نشان داد که سرقت علمی را از سرقت کالا بدتر می‌دانند و خواهان افشای اسامی سارقان علمی هستند. البته، نباید از بار روانی این موضوع نیز به آسانی گذشت که آنها توپ را به میدان سایر دانشجویان انداخته‌اند. مهم‌ترین دستاوردهای این قسمت را می‌توان این گونه بیان کرد که به‌زعم دانشجویان مهم‌ترین عامل سرقت علمی ناآگاهی آنها در خصوص مفهوم سرقت علمی و مصادیق آن است. دنیس (Dennis, 2004)، بریکالت (Bricault, 1998) و دانشگاه آلبرتا (Alberta University, 2001) نیز در تحقیق خویش نشان دادند که دانشجویان درک و فهم روشنی از مفهوم سرقت علمی و مصادیق آن ندارند. این نتیجه توصیفی در نتایج استنباطی نیز تبلور یافته است، به طوری که نتایج حاصل از آزمون t نیز نشان داد که دانشجویانی که در کارگاه‌های مقاله‌نویسی شرکت کرده‌اند سرقت علمی کمتری نسبت به سایر دانشجویان ($M=28/07$) داشته‌اند. منصوریان (Mansouriyani, 2010) نیز معتقد است که اهمیت اطلاع‌رسانی در خصوص مقابله با سرقت علمی به مراتب بهتر از تدوین قوانین بازدارنده است.

از دیگر نتایج پژوهش این بود که میزان سرقت علمی بیشتر دانشجویان در سطح متوسط قرار دارد. این میزان سرقت علمی با میزان نگرش بیشتر دانشجویان که نسبتاً نامساعد است، در تضاد است که علل مختلفی ممکن است داشته باشد که از مهم‌ترین علل آن در بُعد نگرشی می‌توان به بار روانی اشاره کرد که پاسخگویان در ظاهر، این امر را نادرست می‌دانند و توپ را به میدان سایر دانشجویان می‌اندازند، ولی در عمل، خود از تکالیف انجام‌شده ترمهای گذشته و رونویسی از وبسایتها استفاده می‌کنند. البته، ناآگاهی نیز علت دیگری است که تبلور آن را می‌توان در رونویسی بدون تغییر با ذکر منبع جست‌وجو کرد. از مهم‌ترین دستاوردهای این قسمت می‌توان به بحث همپوشانی تکالیف استادان در طول سالیان تدریس آنها اشاره داشت. متأسفانه، کم نیستند استادانی که محتویات تدریس آنها در طول سالیان تغییری نکرده و بالطبع، تکالیف درخواستی از دانشجویان نیز همان تکالیف خواسته شده ترمهای گذشته است. لذا، توصیه می‌شود استادان در این خصوص [به‌روز کردن محتویات تدریس] اهتمام بیشتری به خرج

دهند. از دستاوردهای دیگر این پژوهش می‌توان به این نوع رفتار سرقت علمی دانشجویان اشاره کرد که آنها متنی از مقاله یا کتاب را بدون تغییر با ذکر مرجع رونویسی می‌کردند. در حین مصاحبه برای پرکردن پرسشنامه‌ها برای محققان مسجل شد که دانشجویان به این امر که این رفتار نیز جزء مصادیق سرقت علمی محسوب می‌شود، ناآگاه بودند و آن را امری معمولی در محیط علمی می‌دانستند. این نکته اهمیت اطلاع‌رسانی و آگاهی به دانشجویان در قالب روشهای آموزشی (کارگاه، جزوه، واحد درسی و غیره) را در تأیید یافته‌های قبلی دوچندان می‌کند.

همچنین، نتایج نشان داد که تفاوت معناداری بین دانشجویان مرد و زن، مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری و ترم تحصیلی دانشجویان در ارتباط با نگرش و رفتار آنها در زمینه سرقت علمی وجود ندارد و رابطه میان سن دانشجویان با نگرش و رفتار آنها در زمینه سرقت علمی معنادار نیست. این نتایج نشان می‌دهند که سرقت علمی (بدون توجه به میزان آن) پدیده‌ای رایج و شایع در محیط علمی است که مؤید آن نبود تفاوت معنادار بین گروههای مختلف سنی و جنسیتی دانشجویان در خصوص سرقت علمی است. تحقیق معیدفر (Moeedfar, 2005) نیز نشان داد که سرقت علمی در محیطهای علمی در حد «زیاد و بسیار زیاد» رایج است. پایتی (Piety, 2002) دلیل این امر را در اشکال مختلف و متنوع سرقت علمی می‌داند که دانشجویان با هر سن و جنسیتی، خواه یا ناخواه، در طول تحصیل به علل مختلف درونی (دانشگاهی) و بیرونی (خارج از دانشگاه) دست به آن می‌زنند. یرتا و گاکمنوگلا (Ereta & Gokmenoglu, 2010) و رایان و همکاران (Ryan et al., 2009) نیز در تحقیقات خویش فرضیه تأثیر جنسیت بر سرقت علمی را بررسی کردند، ولی صحت معناداری آنان را تأیید نکردند. این وضعیت در حالی است که فائیزاه (Fa'iezah, n.d.) تأثیر جنسیت دانشجویان بر نگرش آنها به سرقت علمی را معنادار نشان می‌دهد. نخعی و نیکپور (Nakha'e & Nikpoor, 2005) در پاسخ به این سؤال که برای مقابله با سرقت علمی چه باید کرد، بیان می‌کنند که ریشه آن را باید در عوامل اجتماعی مانند یادگیریهای دوران کودکی (کودک بیاموزد که تقلب، دروغ و دزدی بد است)، آموزشهای علمی و الگوگرفتن از سایر دوستان و استادان، ارزشها و هنجارهای حاکم بر جامعه و قوانین پیشگیری، کشف و برخورد جست‌وجو کرد.

پیشنهادها

دو عامل پیشگیری (تدوین آیین‌نامه‌ها و خطوط راهنما برای معرفی مصادیق سرقت علمی و مقابله با آن در دانشگاهها، برگزاری کارگاههای آموزشی روش تحقیق و مقاله‌نویسی، تصویب واحدهای درسی مقاله‌نویسی برای همه رشته‌های دانشگاهی، حذف فرهنگ تقلب و اینکه همه این کار را انجام می‌دهند، خرید و نصب نرم‌افزارهای مربوط از قبیل *déjà vu* در دانشگاهها، ایجاد و راه‌اندازی پایگاههای مالکیت فکری و ثبت هرگونه اثری اعم از تکالیف دانشگاهی تا رساله‌های تخصصی در آن و اخذ کد

مالکیت) و اعمال مجازات (افشای اسامی متخلفان در دانشگاه، انجمن علمی مربوط و پایگاههای اطلاعاتی از قبیل وبلاگ استادان علیه تقلب^{۱۴}، اخطار شفاهی تا درج در پرونده آموزشی و تعلیق از تحصیل) به صورت نظاممند و توأمان راهکارهای کاربردی و سیاستی مبارزه با سرقت علمی به شمار می‌روند. البته، ناگفته پیداست که این مجازاتها بعد از اطلاع‌رسانی دقیق قابل پیگیری هستند.

References

1. Alberta University (2001). Why students plagiarize. University of Alberta Libraries, Retrieved from <http://www.library.ualberta.ca/guides/plagiarism/why/index.cfm>.
2. Anderson, S. M. & Steneck, H. N. (2011). The problem of plagiarism. *Urologic oncology. Seminars and Original Investigations*, (29), 90-94.
3. Ashworth, P., Bannister, P., & Thorne, P. (1997). Guilty in whose eyes? university students' perceptions of cheating and plagiarism in academic work and assessment. *Studies in Higher Education*, 22(2), 187-203.
4. Baker, K. R., Berry, P., & Thornton, B. (2008). Student attitudes on academic integrity violations. *Journal of College Teaching & Learning*, 5(1), 5-13.
5. Bamford, J., & Sergiou, K. (2005). International students and plagiarism: An analysis of the reasons for plagiarism among international foundation students. *Investigations in University Teaching and Learning*, 2(2), 17-22.
6. Bilic-Zulle, L., Frkovic, V., Turk, T., Azman, J., & Petroveckii, M. (2005). Prevalence of plagiarism among medical students. *Croat Med. J.*, 46(1), 199-203.
7. Bricault, D. (1998). Legal aspects of academic dishonesty: Policies, perceptions, and realities. Retrieved from <http://www.ncpts.edu/esl/dishnst.html>
8. Compact Oxford English Dictionary (2010); Retrieved from http://www.askoxford.com/concise_oed/plagiarize?view=uk

---

14. www.profs.against-plagiarism.blogspot.com

9. Dennis, A. L. (2004). Student attitudes to plagiarism and collusion within computer science. Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.124.5261&rep=rep1&type=pdf>
10. Elzubier, M. A., & Rizk, D. E. (2003). Exploring perceptions and attitudes of senior medical students and interns to academic integrity. *Medical Education*, 37(7), 589-596.
11. Ereta, E., & Gokmenoglua, T. (2010). Plagiarism in higher education: A case study with prospective academicians. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, (2), 3303–3307.
12. Fa'iezah, U. L. (n.d.). Gender differences in plagiarism attitudes Among indonesian university students in Perth Australia. Retrieved from <http://journal.uny.ac.id/index.php/joe/article/view/191/136>
13. Franklyn-Stokes, A., & Newstead, E. S. (1995). Undergraduate cheating: Who does what and why. *Studies in Higher Education*, 20(2), 159–172.
14. Gururajan, R., & Roberts, D. (n.d.). Attitude towards plagiarism in information systems in Australian universities. Retrieved from http://eprints.usq.edu.au/856/01/Gururajan_Roberts.pdf
15. Hinkle, D. E., Wiersma, W., & Jurs, S. G. (1988). *Applied statistics for the behavioral sciences*. Boston, MA: Houghton Mifflin Company.
16. Koul, R., Clariana, B. R., Jitgarun, K., & Songsriwittaya, A. (2009). The influence of achievement goal orientation on plagiarism. *Learning and Individual Differences*, (19), 506-512.
17. Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, (30), 608-610.
18. Mansouriyani, Y. (2010). Plagiarism and methods preventing its. *Madrese-e-Farda*, 1, 6-9 (in Persian).
19. McGregora, H. J., & Williamson, K. (2005). Appropriate use of information at the secondary school level: Understanding and avoiding plagiarism. *Library & Information Science Research*, (27), 496–512.

20. Moeedfar, S. (2005). *Students' Pathology of Tehran University*. Tehran: Tehran University (in Persian).
21. Morgan, A. G., Griego, V. O., & Gloeckner, W. G. (2001). *SPSS for windows: An introduction use and interpretation in research*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
22. Nakha'e, N., & Nikpoor, H. (2005). Medical students' viewpoints on academic misconduct in writing thesis. *Development Steps in Medical Education*, 2(1), 10-17 (in Persian).
23. Park, C. (2003). In other (people's) words: Plagiarism by university students- literature and lessons. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 28(5), 471-488.
24. Park, C. (2004). Rebels without a clause: Towards an institutional framework for dealing with plagiarism by students. *Journal of Further and Higher Education*, 28(3), 291-306.
25. Piety, M. (2002). A culture of plagiarism. *Drexel Online Journal*, Drexel University, Retrieved from <http://www.drexel.edu/doj/essays/plagiarism.html>
26. Pupovac, V., Bilic-Zulle, L., Mavrinac, M., & Petrovecki, M. (2010). Attitudes toward plagiarism among pharmacy and medical biochemistry students- cross-sectional survey study. *Biochemia Medica*, 20(3), 307-313.
27. Ryan, G., Bonanno, H., Krass, I., Scouller, K., & Smith, L. (2009). Undergraduate and postgraduate pharmacy students' perceptions of plagiarism and academic honesty. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 73(6), 1-8.
28. Sha'bani, A. (2007). Ethical highlights to write paper. *Iranian Journal of Psychology*, 13(2), 87-88 (in Persian).
29. Shirazi, B., Jafarey, M. A., & Moazam, F. (2010). Plagiarism and medical fraternity: A study of knowledge and attitudes. *J. Pak. Med. Assoc.*, 60(4), 269-273.

30. Songsriwittaya, A., Kongsuwan, S., Jitgarun, K., Kaewkuekool, S., & Koul, R. (n.d.). Engineering students' sttitude towards plagiarism: A survey study. Retrieved from http://www.ineer.org/Events/ICEEiCEER2009/full_papers/full_paper_212.pdf
31. Szabo, A., & Underwood, J. (2004). Cyber cheats: Is information and communication technology fuelling academic dishonesty. *Active Learning in Higher Education*, 5(2), 99-180.
32. Tanner, C. A. (2004). Moral decline or pragmatic decision making? Cheating and plagiarism in perspective. *Journal of Nursing Education*, 43(7), 291-292.
33. Vij, R., Navin Kumar Soni, K. N., & Makhdumi, G. (2009). Encouraging academic honesty through anti-plagiarism software. 7th International CALIBER-2009, Pondicherry University, Pondicherry, February, No. 25-27, pp. 439-448.
34. Wilhoit, S. (1994). Helping students avoid plagiarism. *College Teaching*, (42), 5-7.
35. Zahedi, L. N. (2007). Non-scientific activities in medical researches and writing paper: A professional responsibilities. *Ethics in Science and Technology*, (3 & 4), 73-80 (in Persian).
36. Zaker Salehi, Gh. (2010). *Scientific cheating*. Tehran: Research Center of Social and Cultural Study (in Persian).